

Posudek na diplomovou práci Bc. Anny Zikmund

Menstruace v evangelickém prostředí

Katedra teologické etiky

Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy

2016

vedoucí práce: PhDr. Bohumila Baštecká, Ph.D.

Předkládaná diplomová práce má spolu se seznamem literatury 89 stran. Do strany 169 navazují stránkované Přílohy, kde kromě přepisů rozhovorů najdeme též formuláře informovaného souhlasu spolu s oslovujícím e-mailem, otázky pro rozhovor a otázky pro úvodní zjišťování „tvrdých dat“.

Výzkumné výsledky, které uvádí autorčino předporozumění a zvolená metodologie, inspirovaly a potvrzovaly dělení do dvou velkých kapitol Menstruace jako jev a Socializační prostředí.

1. PŘEDNOSTI PRÁCE

Práce imponuje poctivostí reflexe, do hloubky osvojenou metodologií a schopností zachytit podstatné ve sdělovaném.

- **Průběžná reflexe a zachycení důležitých detailů**

Dlouhý čas přípravy a tvorby práce se zúročil. Autorka si průběžně vedla terénní deník a mohla i díky němu samu sebe učinit důležitým výzkumným médiem. Citace z terénního deníku, hloubka předporozumění a soustředěný popis významotvorných detailů činí z práce skutečný kvalitativní skvost. Viz např. popis menstruační symboliky dárku, který autorka dávala jako odměnu respondentkám (s. 23), nebo rozhovor s otcem zachycený na s. 15.

- **Metodologická ukotvenost včetně etiky výzkumu**

Autorka si kvalitativní metodologii skutečně osvojila, takže je schopna s oporou v teoretických zdrojích osvětlit, co zrovna dělá (s. 24-25), zdůvodnit, proč to dělá (použití příběhů viz s. 33-36), místy i nahlédnout, jaká to má úskalí (etika s. 28, diskuse s. 30 a 80, rozdílnost kontextů s. 47).

- **Schopnost vystihnout důležité a inspirovat**

Práce obsahuje řadu objevných momentů a naplňuje tak jeden z účelů kvalitativního výzkumu, což je tvorba hypotéz ověřitelných kvantitativně (viz např. s 54, kde autorka zachycuje různá pojmenování menstruace v rámci skupiny a mezi generacemi).

Za výstižnou ve své zhuštěnosti považuji kapitolu Evangelická víra.

2. OMEZENÍ PRÁCE

Práci oslabuje myšlenková nedotaženost, teoretická nedůslednost a někde i formulační a formální neobratnost.

• **Myšlenková nedotaženost**

Těžko říct, co autorku v závěru znevýhodňovalo, zda ztráta odvahy, s níž šla do práce v úvodu, nebo přílišná metodologická kázeň, či nedostatečná teoretická znalost. V každém případě svoje výzkumná a osobní zjištění pouze popsala, aniž je propojila nebo interpretovala s oporou v teorii.

Byla jsem zvědavá, zda a jak v závěru práce naloží s nosnými tématy, která její práce zachycuje: rázné oddělování mužského a ženského světa menstruací i v současné době, kdy se oba světy sblížují; vztah ČCE k tělu a tělesnosti; napětí mezi spirituálně-společenskou podstatou jevu vyjádřenou v rituálech a jeho biologizací a psychologizací; menstruační „nečistota“ a uznání síly menstruuující ženy; vliv otce faráře na atmosféru rodiny a dcerami sdílená přesvědčení o menstruaci; symbolika (např. „nakupování vloček“) jako výraz připojení se ke světu dospělých žen; pojetí připravenosti (pro autorku je zajímavé, že respondentky zaměňovaly připravenost za informovanost – s. 78, vlastní představu připravenosti však nepřibližuje).

Tvrzení (s. 83), že „menstruační tabu vystřídala menstruační etiketa. Menstruace je tak vnímaná jako individuální záležitost.“ by vyžadovalo další zkoumání.

Zajímavé je o to víc, že autorka hned vzápětí upozorňuje na důraz na společenství v kontextu ČCE.

Dalším tématem by mohl být obraz menstruace v médiích: autorka v textu poměrně odolává svodu pojímat zjištění kvantifikujícím způsobem, na s. 77 však uvádí, že „dvě ze tří respondentek se setkaly“ s pozitivním obrazem menstruace v médiích. V kvalitativním přístupu jde spíše o to rozumět, proč si zrovna toto a toto v tom a tomto kontextu jedna každá vybavila.

Témata zůstala neuchopena a v kapitolách Diskuse a Závěr je autorka spíše rozmlžuje. Např. (na s. 81) píše, že menstruaci přikládala přílišný význam, když se ptala na souvislost mezi povoláním otce a prožíváním menstruace. Opomíjí v tu chvíli svoje předporozumění ze s. 15 a slova „na to mě upozornil můj otec“. Některé důvody myšlenkové nedotaženosti sama do jisté míry nahlíží: podobnost její vlastní situace a situace respondentek je na jedné straně předností práce, na straně druhé vzbuzuje „nadměrné porozumění beze slov“ (s. 80). Autorka se pak málo ptá, neboť leccos předpokládá. Dalším důvodem je její snaha respondentky chránit, o které mluví např. na s. 29 a 30.

Jako čtenářku mě až zaskakuje, jak se k menstruaci v příbězích respondentek váže hormonální antikoncepce a jak to zřejmě zůstává bez povšimnutí onoho socializačního evangelického prostředí.

Cílem práce bylo, aby se vůči zjištěním o menstruaci vztáhli pomáhající pracovníci a doceňovali význam menstruace např. při pastoraci. Náměty v tomto směru podává autorka neuceleným způsobem v Diskusi.

• **Teoretická nedůslednost**

Zvolená metoda umožňuje a předpokládá prohlubování teoretického zázemí v průběhu výzkumu. To ale autorka neudělala. Možná proto působí výsledky popisně a ploše.

Prohloubení naznačených témat by si pravděpodobně vyžádalo větší ponor do teorie vztahu k sobě, druhým a světu, do představ o socializačních činitelích, do současného feministického důrazu na „ztělesnění“ (*embodiment*). Teologův postoj, že „Bůh Bible je ta otec i ten matka“ (s. 82), může být spíše jedním ze vstupů do tématu než jakýmsi závěrečným slovem, jak ho použila autorka.

- **Formulační a formální neobratnosti**

Chyby jazykové jsou poměrně četné. Nejvíc asi překáží nedocenení 4. pádu jednotného čísla u zájmen (asi na deseti místech se vyskytují tvary jako „na mojí otázku“) a 3. osoby množného čísla u sloves (asi na pěti místech „lékaři provádí“ namísto „provádějí“ a podobně).

Na s. 31 najdeme ne zrovna srovnané úvodní slovo ke kapitole, na s. 46 autorka zřejmě zapoměla vymazat odstavec, který na dané místo nepatří, na s. 29 mluví o „schizofrenní roli“, na s. 68 je téma „stěhování“ zařazeno do kapitoly Českobratrská církev evangelická, ač sama uvádí, že jde o „folklór farářské rodiny“ (a další kapitola o rodině pojednává).

Jména autorek Dunnavantové a Robertsové se v práci vyskytují asi ve třech tvarech. Kolem s. 55 není zcela jasné pravidlo pro užívání kurzívy. Způsob citování z kolektivní monografie není přesný (např. na s. 61). Poměrně zásadní téma menstruační etikety je uvedeno pouze v poznámce pod čarou (s. 42). Nejsem si jista, zda pro tvrzení „menstruaci sdílí až ve chvíli, kdy ji sama přijme“ (s. 54) má autorka solidní podklad.

3. ZÁVĚR

Autorka se výborně zmocnila praktické části zkoumání. Úskalí mezioborovosti a teoretické náročnosti tématu zvládla do značné míry též.

Předkládaná práce v oblasti základní kvalitativní metodologie dosahuje skvělé úrovně. Další očekávatelný postup (provázat zjištění s teoretickou oporou) zůstal pouze nakročen. Doporučuji hodnocení velmi dobře –B.

Otázka pro obhajobu:

Prosím, doporučte do prostředí Českobratrské církvi evangelické, jak se k tématu menstruace vztáhnout z hlediska spirituálně-společenského, a podložte tato doporučení teoreticky.

PhDr. Bohumila Baštecká, Ph.D.

Praha, 4. září 2016